ប្រភពពាក្យ «វរ្ម័ន»

តាមរយៈសៀវភៅសិក្សាកន្លងមក យើងសង្កេតឃើញថាព្រះបរមនាមព្រះមហាក្សត្រខ្មែរសម័យមុនអង្គរនិងអង្គរ តែមានពាក្យ «–វរ្ម័ន» នៅខាងចុង។ ប៉ុន្តែបើពិនិត្យតាមសិលាចារឹកបុរាណវិញ យើងឃើញសំណេរពាក្យនេះជា «–វម៌្ម» តែប៉ុណ្ណោះ។ នៅក្នុងអត្ថបទនេះ យើងនឹងបង្ហាញអំពីប្រភពពាក្យ «វរ្ម័ន» តាមរយៈសិលាចារឹកខ្មែរ។

នៅក្នុងវចនានុក្រមខ្មែរ ពន្យល់ពាក្យ «វរ្ម័ន» មានន័យថា គ្រោះ អាវក្រោះ ដែលមានប្រភពមកពីពាក្យសំស្ក្រឹតថា «វម៌និ»។[១] យើងចាប់ផ្ដើមស្គាល់និងសរសេរពាក្យនេះជា «វរ្ម័ន» តាមរយៈឯកសារបារាំងនិងសរសេរត្រាប់តាមសំណេរ «varman»។ យើងដឹងហើយថា អ្នកដែលចាប់ផ្ដើមស្រាវជ្រាវប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរដែលមានលក្ខណៈវិទ្យាសាស្ត្រ ដោយពឹងផ្អែកជាសំខាន់លើឯកសារសិលាចារឹកបុរាណខ្មែរ គឺក្រុមអ្នកស្រាវជ្រាវជាតិបារាំង។ កាលដើមឡើយ នៅពេលបកប្រែអត្ថបទឬសរសេរតាមលំនាំអត្ថបទអ្នកស្រាវជ្រាវទាំងនោះ យើងក៏សរសេរត្រាប់តាមសំណេរ «varman» មកជាខ្មែរថា «វរ្ម័ន» ដោយពុំបានមើលអក្ខរាវិរុទ្ធតាមរយៈសិលាចារឹកនោះឡើយ។ លោកស្រីបណ្ឌិត ពៅ សាវរស លើកឡើងថាអ្នកប្រាជ្ញខាងវិជ្ជាឥណ្ឌាជាន់មុន បានសរសេរពាក្យ «varman» មាន «–n» នៅខាងចុង ដោយសារភ្ជាប់រឿងនេះទៅនឹងវប្បធម៌ទមិឡដែលរមែងសរសេរបែបនោះ។

បើមើលតាមភ្នែកខ្មែរ និងពិនិត្យមើលអត្ថបទសិលាចារឹកខ្មែរបុរាណសម័យមុនអង្គរនិងអង្គរ យើងឃើញមានតែសំណេរ «–វម៌្ម»[២] តែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ[៣]។ បន្ទាប់មក នៅសម័យក្រោយអង្គរ ពាក្យនេះក្លាយសំណេរមកជា «–ពម៌្ម» ដូចមាននៅក្នុងពង្សាវតារឬឯកសារផ្សេងៗសរសេរជា «–ពាណ៌»។ ដូច្នេះព្រះនាមព្រះបាទស្រីសុរិយោពាណ៌ គឺគួរតែជាពាក្យ «សុរិយោពម៌្ម» ដែលក្លាយមកពីពាក្យសម័យអង្គរថា «សូយ៌្យវម៌្ម»[៤] ដែលជា

---

[១] វចនានុក្រមខ្មែរ

[២] ពេលខ្លះប្រើជា «វម៌» ដែរ ប៉ុន្តែមានចំនួនតិចតួចប៉ុណ្ណោះ។

[៣] សូមអាន៖ POU Saveros, 1967: pp. 123 និង POU Saveros, 2001 pp. 237-239។

[៤] សូមអាន៖ ឈឹម ក្រសេម, ១៩៨៤: ១៣៣-៤។

អត្ថបទដោយ៖ លោក ហ៊ុន ឈុនតេង

ទំនៀមតមកពីសម័យអង្គរ ដូចជាព្រះនាម «ជ័យវម៌្ម» ដែលមានច្រើនអង្គដូច្នេះឯង។ នៅក្នុងសិលាចារឹកខ្មែរ ពុំមានសំណេរ «–វម៌ន៑» ឬ «–វម៌្មន៑» ឡើយ។

យើងដឹងស្ទើរគ្រប់គ្នារួចហើយថា នៅសម័យបុរាណ តាំងពីសម័យមុនអង្គរនិងអង្គរ ខ្មែរទទួលឥទ្ធិពលផ្នែកពាក្យសព្ទយ៉ាងច្រើនពីភាសាសំស្ក្រឹត។ យ៉ាងនេះក្តី ខ្មែរពុំបានយកលក្ខណៈពាក្យសំស្ក្រឹតមកប្រើនោះទេ ពោលគឺខ្មែរប្រើតាមការស្រួលមាត់និងលក្ខណៈភាសាខ្មែរ ដែលយើងនិយមហៅថា «ខេមរនីយកម្ម»។ ពាក្យដើមរបស់សំស្ក្រឹតដែលសរសេរជា «វម៌ន៑» ឬ «វម៌្មន៑» នោះ ខ្មែរពុំប្រើតាមឡើយ គឺប្រើត្រឹមតែ «វម៌្ម» ប៉ុណ្ណោះ ដោយពុំមាន «–ន» នៅខាងចុងឡើយ។ បើយើងមើលឱ្យវែងឆ្ងាយបន្តិចទៅទៀត យើងនឹងឃើញថា ពុំមែនមានតែករណីពាក្យ «វម៌្ម» នេះតែមួយប៉ុណ្ណោះទេ គឺមានពាក្យផ្សេងទៀតដូចខាងក្រោមនេះ៖

ពាក្យសំស្ក្រឹត	ពាក្យខ្មែរបុរាណ
គម៌ន៑	គម៌្ម(សម៌្ម) (K.134: 22&26, K.154B: 10 etc.)
ចក្រវត៌ិន៑	ចក្រវត្តិ៌ (K.235C: 73)
គុណទោឞទឝ៌ិន៑	គុណទោឞទឝ៌ិ(គុណទោសទស៌ិ) (K. 340: 10 etc.)
វ្យវហារិន៑	វ្យវហារិ/វ្យវហារិ (K.344: 6&9, K.249: 4)
ឝ្រេឞ្ឋិន៑	ឝ្រេឞ្ឋ/ឝ្រេឞ្ឋិ(ស្រេស្ឋ/ស្រេស្ឋិ) (K.259S: 22, K.262: 26&34)

ដូច្នេះ ម្ចាស់សំណេរអត្ថបទណា ដែលពឹងផ្អែកតែលើឯកសារបរទេស ដោយមិនបានពិនិត្យមើលលើសិលាចារឹកខ្មែរបុរាណ ឬក៏ពុំបានពិនិត្យអំពីលក្ខណៈភាសាខ្មែរ អាចនឹងសរសេរសង់ពាក្យទាំងនោះមកជាខ្មែរវិញដូចជា៖ សម៌ន/សរ្ម័ន(śarman) ចក្រវ៉ាតិន/ចក្រវាតិ៌ន (cakravartin)[៩] គុណទោសិ៌ន(guṇadoṣadarṣin) វ្យវហារិន(vyavahārin) និងស្រេស្ឋិន(śreṣṭhin) ពុំខាន។ លុះតែសរសេរ អាន និងប្រើតាមការគ្រាប់សង់សំណេរបរទេសដូច្នោះយូរៗទៅ ក៏ក្លាយជាទម្លាប់។ តើទម្លាប់បែបនេះ អាចកែបានឬពុំបាន?

[៩] សូមអាន៖ ត្រឹង ង៉ា : ១៩៧៣

អត្ថបទដោយ៖ លោក ហ៊ុន ឈុនតេង

គួរបញ្ជាក់ផងដែរថា នៅសម័យមុនអង្គរ ព្រះបរមនាមព្រះមហាក្សត្រខ្មែរមានពាក្យ «–វ្ម៌» នៅខាងចុង លុះមកដល់សម័យអង្គរ មានពាក្យ «–វ្ម៌ទេវ» នៅខាងចុង។ ចំណែកឯពាក្យ «–វ្ម៌» នៅសម័យអង្គរវិញ ប្រើចំពោះក្រុមញាតិវង្ស មានព្រះអង្គម្ចាស់ជាដើម។

បញ្ជីរូបភាព

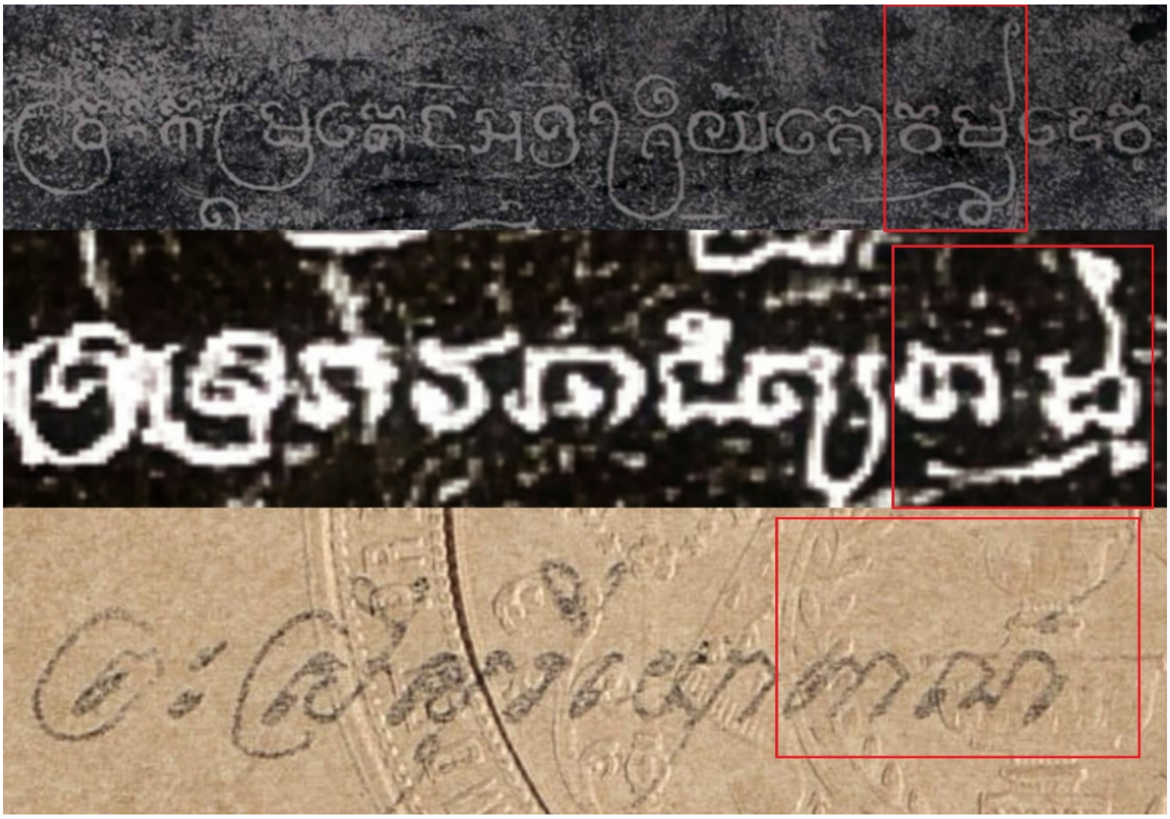

ពាក្យ «វ្ម៌ ពម្ម៌ ពាណ៌» នៅក្នុងសិលាចារឹកនិងឯកសារសំណេរ

អត្ថបទដោយ៖ លោក ហ៊ុន ឈុនតេង

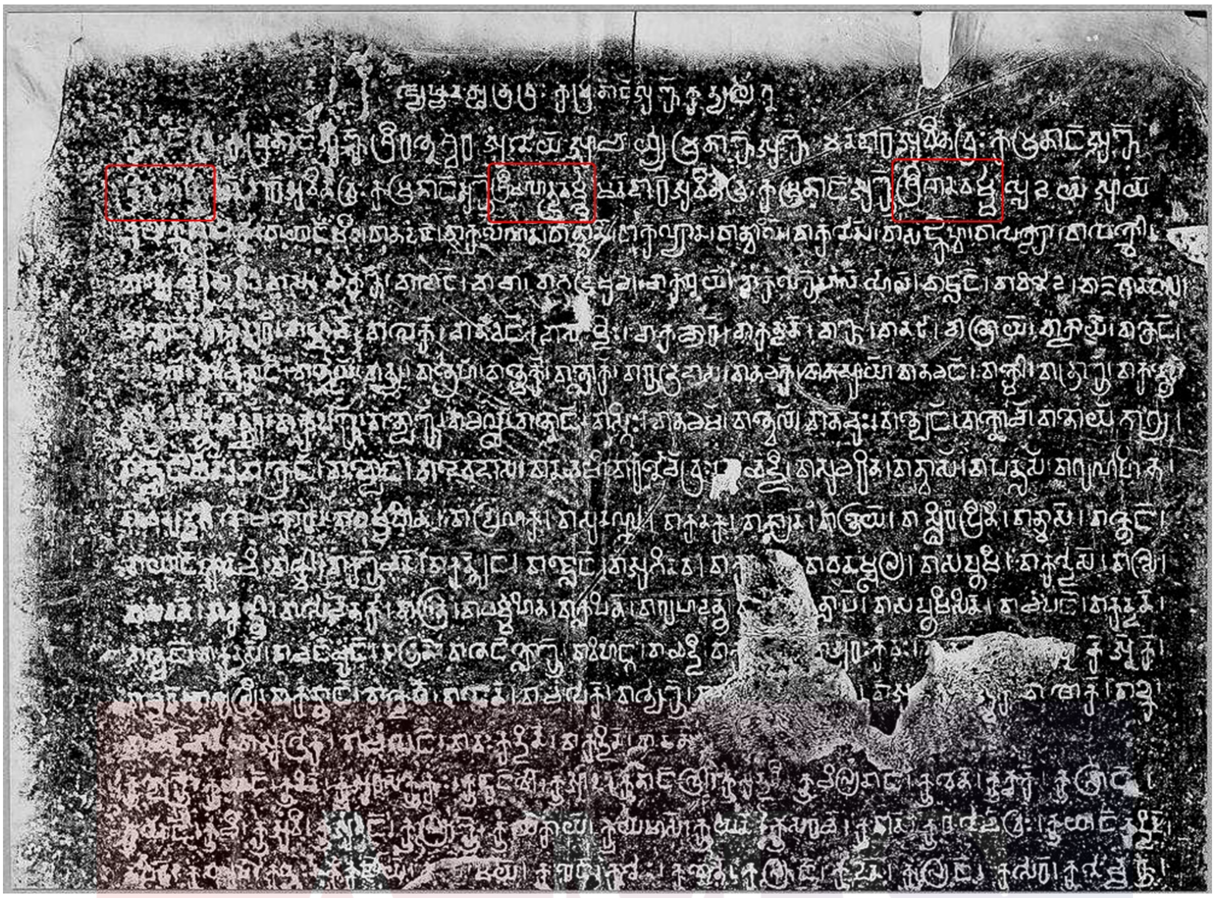

សិលាចារឹកប្រាសាទជ្រៃ K.149 មានចារឹកព្រះនាមព្រះបាទភវវម៌្ម មហេន្ទ្រវម៌្ម និងឥសានវម៌្ម
(ប្រភពរូប៖ EFEO_ CAM16677)

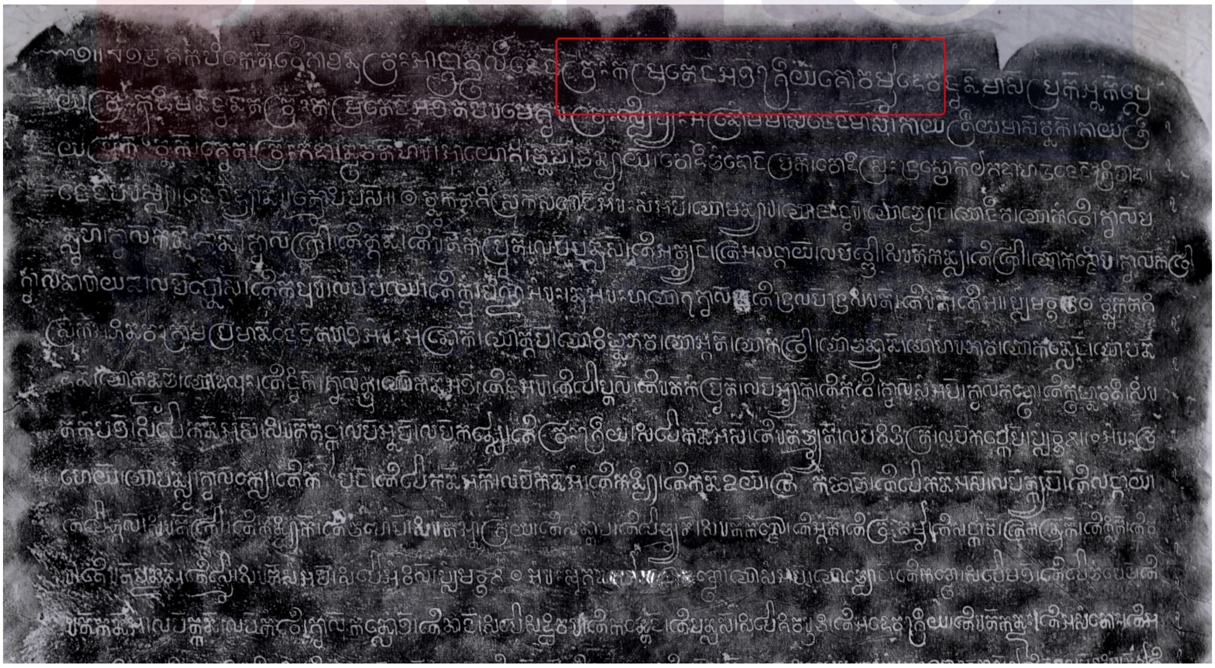

សិលាចារឹក K.713

អត្ថបទដោយ៖ លោក ហ៊ុន ឈុនតេង

AMS

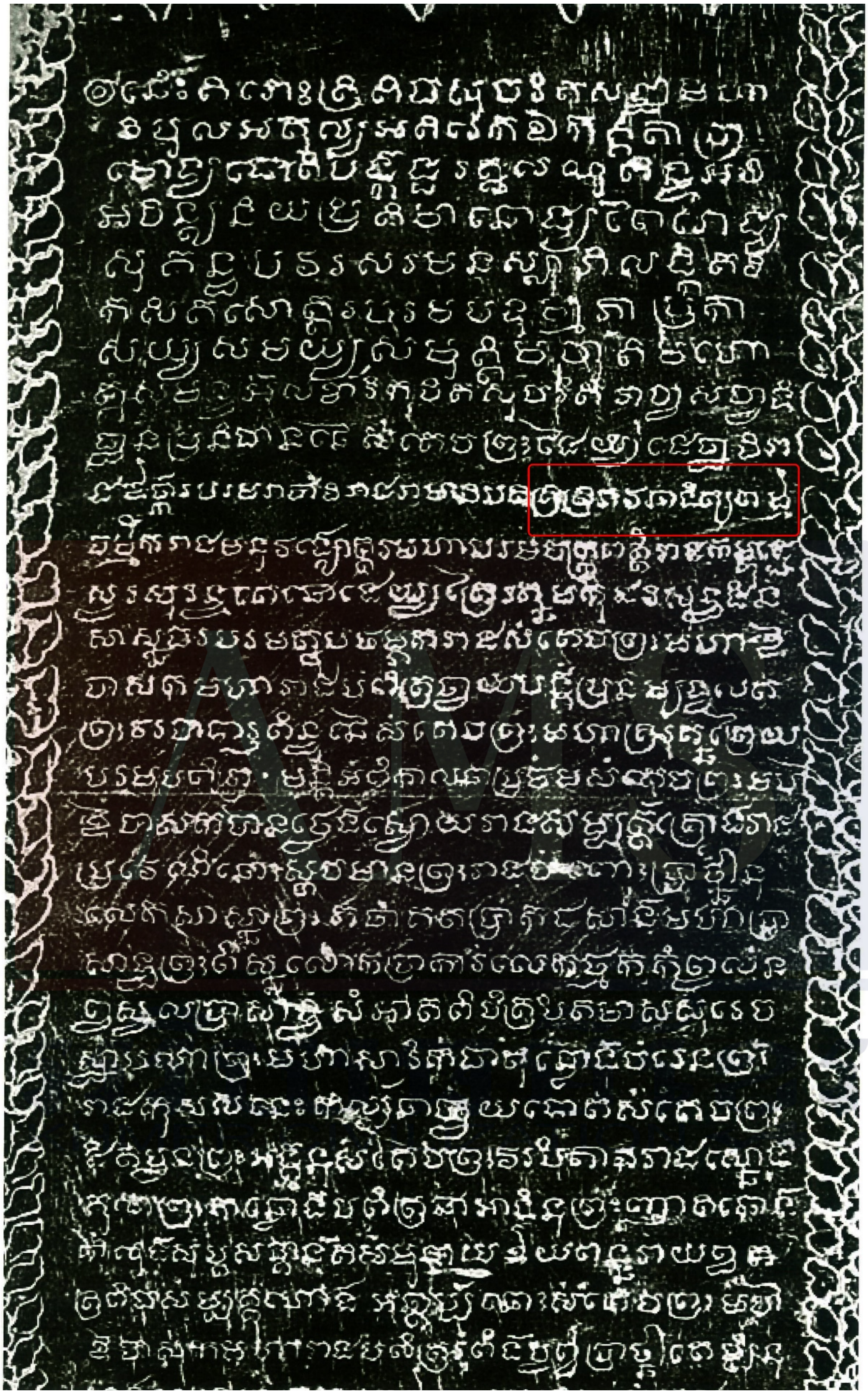

សិលាចារឹកសម័យលង្វែក នៅប្រាសាទអង្គរវត្ត មានចារឹកពាក្យ «ស្រីត្រីភវនាទិត្យពម្ន៌»

អត្ថបទដោយ៖ លោក ហ៊ុន ឈុនតេង

ឯកសារយោង

ឈឹម ក្រសេម.

១៩៤៨. *សិលាចារឹកនគរវត្ត*, មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារស្រាវជ្រាវអារ្យធម៌ខ្មែរ, ប៉ារីស។ វចនានុក្រមខ្មែរ.

១៩៦៨. *វចនានុក្រមខ្មែរ ភាគ២*, ទំព័រ៨៦៩

POU Saveros,

(1967), Recherches sur le vocabulaire cambodgien. (I) Mots khmers considérés à tort comme d'origine savante, *JA*, 1967, 1: 117-131.

(2001), Society, Economics and Politics in Pre-Angkor Cambodia: The 7th-8th Centuries by Michael Vickery in *Journal of the Economic and Social History of the Orient* Vol. 44, No. 2, pp. 237-239